

**FITXA 2**

**BRAVEHEART**

**TEXT**



## EDUARD I



Imatge 1. Miniatures en plom de tres figures de les guerres d'Escòcia: a l'esquerra, un arquer anglès; en el centre, un cavaller anglès desmuntat; a la dreta, un combatent escocès.

Quan el 1272 Eduard I va ser coronat rei d' Anglaterra, la geografia política del regne era diferent de l'actual. Dominava els comtats del Ponthieu i la Guyena, situats a la costa atlàntica de França. Per contra, en la pròpia illa d'Anglaterra existien dos altres estats independents: al Nord, Escòcia; al sudoest, Gal·les.

El nou sobirà era alt, dotat d'una gran força física. En el francès normand que parlaven els nobles anglesos d'aquell temps, l'anomenaven "long jambes", és a dir, el xanca o camallarg. Quan era príncep, combatí a les Croades. D'aquí li quedà per sempre l'amor per la guerra i la idea segons la qual la violència constituïa l'argument suprem del poder.

En el caràcter, es caracteritzava per una immensa ambició i un temperament agressiu. Aviat topà amb la noblesa anglesa, qui, protegida per les lleis, podia limitar el poder reial. Això el decidí a conquerir terres on pogués governar sense cap límit.

Gal·les va ser el primer objectiu. El rei Lowelyn s'havia negat a assistir a la coronació d'Eduard I, cosa que aquest utilitzà com excusa per declarar la guerra, l'any 1276. El conflicte va ser llarg. Lowelyn morí en combat. El seu germà David, darrer dirigent gal·lès, caigué presoner dels anglesos.

Eduard I ordenà jutjar-lo per traïció, donat que en una ocasió havia trencat una treva. La sentència va ser terrible: li arrancarien els budells mentre vivia i els cremarien davant d'ell; després el penjarien pel coll fins asfixiar-lo i ell cadàver seria esquarterat.

Eduard I assistí a l'execució. Trobà tan exemplar el càstig, que l'incorporà a la legislació anglesa. Fins el segle XVIII seria aplicat centenars de vegades als condemnats per traïció al rei.

A continuació vingué el torn d'Escòcia. Inicialment, Eduard I concertà el matrimoni entre Margarida de Noruega, reina d'Escòcia ( encara era una nena ) i el seu fill gran. Es tractava d'una jugada magistral destinada a unir pacíficament les dues corones, però mentre la reina-nena es traslladava en vaixell a Anglaterra emmalaltí i morí sobtadament.



Imatge 2. Un cavaller medieval amb el seu escuder.

Morta Margarida sense descendència, no resultava clar a qui corresponia el tron d'Escòcia. Aparegueren 13 candidats a la corona, essent els més importants John Baliol i Robert Bruce. Davant el desordre creat, els candidats sol·licitaren a Eduard que actués com àrbitre, designant el nou rei. Eduard I ho acceptà, però posant com a condició que aquell a qui triés li havia de jurar fidelitat i vassallatge. Portats per l'ambició personal, els candidats acceptaren. El designat va ser John Baliol, qui es convertí alhora en sobirà d'Escòcia i vassall d'Eduard I, el 19 de novembre de 1292.

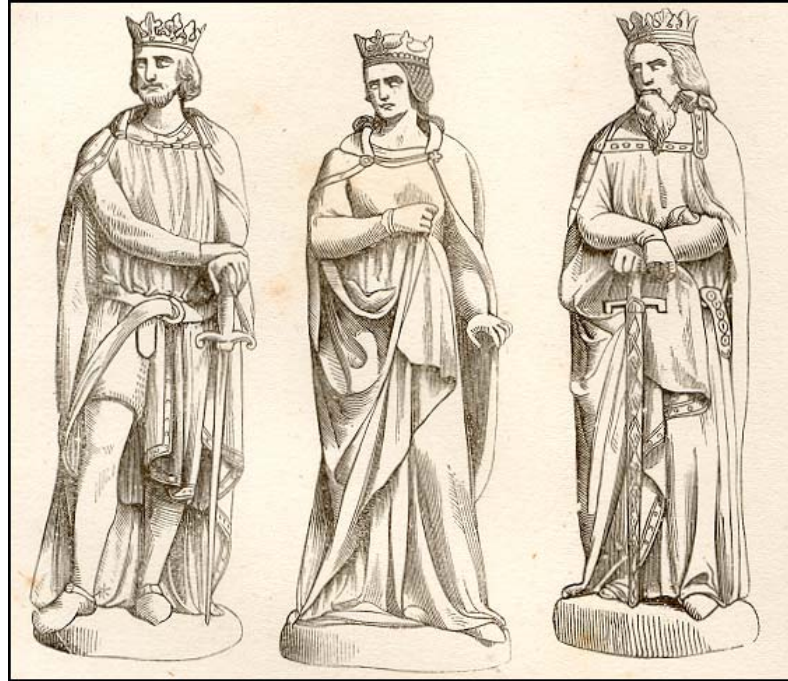
Es tractava d'una situació estranya per a la nostra mentalitat, però normal en el món medieval. Més a més, durà poc. Baliol, un cop rei, es negà a ser vassall de ningú. Eduard I li declarà la guerra, recolzat per Robert Bruce, que volia fer fora Baliol per prendre-li la corona.

Els anglesos obtingueren una victòria fàcil. Baliol, home de poca energia, es lliurà. A canvi de salvar la vida, cedí els drets de la corona d'Escòcia al rei d'Anglaterra. Per únic cop a la vida, Eduard I es mostrà generós amb el vençut. Baliol residí un temps a Oxford i després marxà a Normandia, on visqué apartat de la política.

Imatge 3. D'esquerra a dreta: Eduard I, Isabel, muller d'Eduard II, i el seu fill, Eduard III.

Contràriament al que apareix a la pel·lícula *Braveheart*, Eduard I no conegué Isabel, donat que el matrimoni es celebrà quan ja era mort.

També és impossible que William Wallace fos el pare d'Eduard III, donat que morí quan Eduard II encara era solter.



Bruce ja es considerava el sobirà d'Escòcia. Però quan preguntà a Eduard I si havia decidit quan el coronarien, aquest respongué, rient: “ Potser et penses que no tinc res més a fer que conquerir-te un regne ?”.

Va ser Eduard I qui es proclamà rei d'Escòcia. Nomenà governador del nou territori el comte de Surrey, que instal·là arreu guarnicions angleses. Els soldats robaven, violaven i maltractaven la població. El poder judicial va ser encomanat al gran jutge William Ormesby, que empresonà els qui es negaven a jurar fidelitat als anglesos. S'apujaren els impostos, la recaptació dels quals s'encarregà al tresorer Hug Cressingham. Home implacable, s'inventà noves contribucions, que els soldats exigien mitjançant la violència.

Comportant-se com ocupants en país enemic, els anglesos despertaren l'odi del poble escocès. Els nobles, en canvi, estaven satisfets. A canvi de jurar-li fidelitat, Eduard I els mantingué les propietats i els regalà terres a Anglaterra i Gal·les. Amb la noblesa més o menys tranquil·la, el monarca considerava impossible una revolta. No havia comptat amb una figura imprevista: William Wallace.

## WILLIAM WALLACE

La informació històrica sobre Wallace és escassa i es barreja amb llegendes que li atribueixen fets irrealitzables o deformats. Per començar, no sabem res del seu aspecte físic: desconeixem si era alt o baix ( la tradició, sense cap prova, li atribueix una alçària gegantina ), ni el color dels ulls i del cabell. Per aquest motiu, al llarg del temps, tothom l'ha imaginat d'una manera diferent. Anem a veure el que se sap d'ell.



Imatge 4. Dues estàtues de William Wallace.

En la de l'esquerra, situada a Edimburg, apareix com un elegant cavaller medieval, protegit amb cota de malla.

En la de l'esquerra, situada al camp de batalla d'Stirling, el trobem vestit a l'estil de la infanteria escocesa.

L'únic segur és que portava barba, un detall que apareix citat a les cròniques medievals.



William Wallace va ser fill d'un cavaller, un petit noble, que residia a prop de la ciutat de Paisley. No es coneix la data del naixement, ni tenim notícies de com visqué la infantesa. Dues coses semblen segures: aprengué aviat l'ús de les armes i s'educà en l'odi als anglesos.

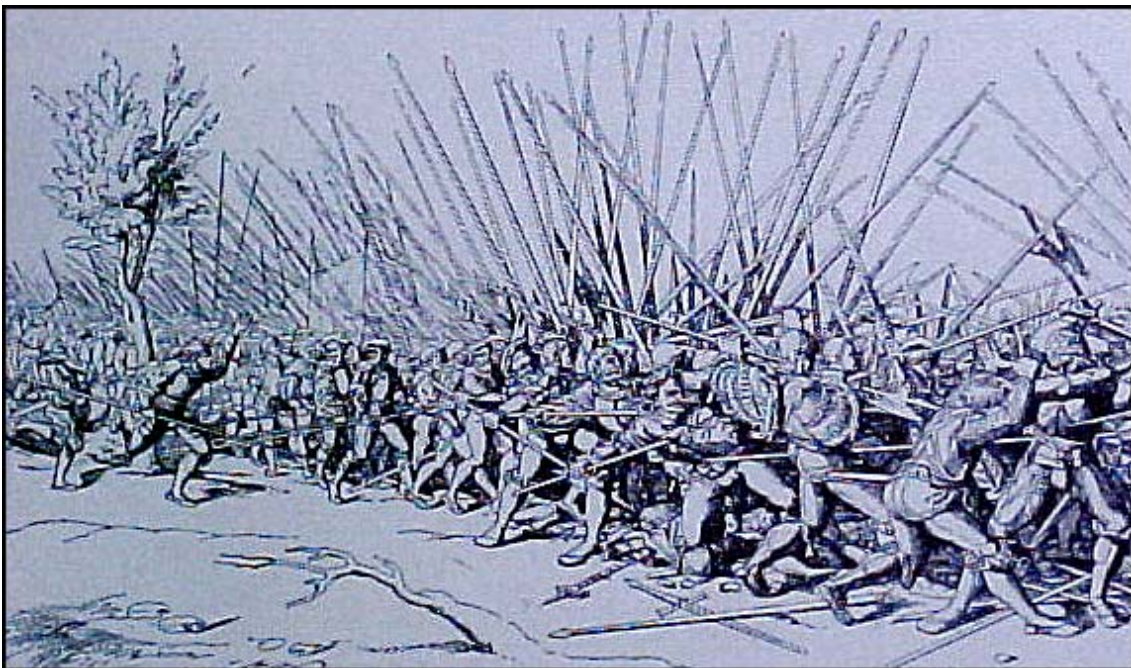
Una tradició explica com Wallace, encara molt jove, anà a pescar al riu Irvine. Havia aconseguit un bon nombre de truites, quan tres soldats anglesos li demanaren els peixos. William els oferí una part de la pesca, però els soldats la volien tota i li prengueren les truites. Llavors Wallace, amb el pal de pescar, trencà el crani d'un soldat, agafà l'espasa del mort i obligà a fugir els altres dos. El governador ordenà la seva captura, però Wallace es refugià al bosc. Passat un temps, el succés va ser oblidat i pogué sortir de l'amagatall. S'ignorà la veracitat del relat, però sembla indubtable que el jove Wallace va tenir problemes amb els anglesos.

Es casà amb una dama de Lanark, d'elevats recursos econòmics. A poc de celebrat el matrimoni, Wallace passejava pel mercat de la ciutat, vestit amb roba cara i amb un punyal daurat a la cintura. Un soldat anglès l'insultà dient-li que un escocès no tenia

dret ni a vestir-se bé ni a portar armes de qualitat. La discussió degenerà en baralla i Wallace matà el soldat.

Perseguit per la justícia, es refugià a la vall d'Unglen, una zona boscosa propera a Lanark. Com escarment, el governador de la ciutat, anomenat Hazebrigg, cremà la casa de Wallace amb la dona i els criats tancats dins. Tots moriren, bé cremats, bé assassinats quan fugien de l'incendi.

Així s'originà la revolta. Wallace reuní una colla d'homes amb els quals començà una guerra de guerrilles contra els anglesos. Hazebrigg va ser una de les primeres víctimes. En poc temps obtingué una bona quantitat d'èxits. La fama del llibertador s'estengué i milers d'escocesos es posaren al seu servei.



Imatge 4. Els escocesos s'armaren amb piques, o llances llargues. Va ser un arma tan eficaç que acabà essent adoptada pels exèrcits europeus, que les usaren fins el segle XVII. En la imatge, piquers alemanys de principis del segle XVI.

Es tractava un exèrcit de gent senzilla: combatien a peu, donat que la cavalleria, en aquell temps arma dels nobles, resultava massa cara per a ells. S'alimentaven de blat bullit i, si podien haver carn, la coïen a l'aire lliure o la llescaven fina per menjar-la crua. Per enfrontar-se amb els genets anglesos inventaren un arma nova: la pica. Es tractava d'una llança llarga de quatre o cinc metres. Cada guerriller en sostenia una, i el conjunt de combatents creava una barrera viva de centenars de punxes on es clavava la força enemiga.

Així es creà un exèrcit popular escocès. El seu gran moment arribà el 10 de setembre de 1297, a la batalla de Stirling. El combat tingué lloc en un terreny planer,

travessat pel riu Forth, que només podia travessar-se per un pont de fusta llarg i estret. Els anglesos, menyspreant la força escocesa, començaren a creuar el pont per passar a la vorera dreta. Quan només una part havia travessat, Wallace els atacà. Atrapats entre el riu i els escocesos, no pogueren maniobrar per defensar-se i foren exterminats. La resta emprengué la retirada, després d'incendiar el pont. Entre els morts hi havia l'odiat tresorer Cressingham. Els vencedors escorxaren el cadàver i es repartiren la pell trossejada com trofeu de guerra.



Imatge 6. Reproducció d'una destral de guerra escocesa, utilitzada a la pel·lícula *Braveheart*. Exhibida en el Museu del Cinema de Girona.

Després de la victòria de Stirling, Escòcia es revoltà. Els nobles, que fins llavors s'havien mantingut neutrals, es posaren al costat de Wallace. Entre ells es trobava Robert Bruce, net de l'anterior pretendent al tron i amb idèntiques ambicions. Aviat intentà fer valdre els seus drets a la corona, però tornà a aparèixer un munt de candidats. Entre tots només crearen desordre, perdent el temps en baralles inútils.

Mentre els nobles discutien, Wallace continuava la guerra. Penetrà a Anglaterra, devastant les zones de Cumberland i Northumberland. En revenja per l'opressió patida, els escocesos sembraren el terror. Així, quan Wallace ocupà la ciutat de Hexham advertí als clergues locals que li sol·licitaven protecció: "Val més que no us mogueu gaire del meu costat; si no, no em serà possible alliberar-vos de la ràbia dels meus soldats". Poc després, Wallace va ser nomenat pels nobles regent d'Escòcia, màxim càrrec del país mentre es determinava qui havia de ser el monarca.



En aquells moments, Eduard I es trobava a Flandes, però retornà immediatament. Es dirigí a lluitar contra Wallace. Volia provocar una batalla que decidís ràpidament la guerra.

Eduard I sabia que la força enemiga es basava en la infanteria, donat que els grans nobles escocesos tenien enveja de Wallace i l'obeïen amb reticències. Per aquest motiu el monarca anglès portava gran quantitat de cavallers protegits amb sòlides armadures i una important quantitat d'arquers. Estava convençut d'haver descobert el sistema per derrotar Wallace.

Imatge 7. Una altra representació de William Wallace, on novament apareix com un cavaller amb armadura.

La visió de *Braveheart* és considerada improbable per molts historiadors, que consideren que Gibson caracteritzà Wallace com un picte. Els pictes, nom que donaven els romans als antics habitants d'Escòcia, atacaven els enemics amb la cara pintada de color blau i sense cap protecció, o, fins i tot, completament nus.



Els dos exèrcits s'enfrontaren el 22 de juliol de 1298, a la plana de Falkirk. Abans de començar el combat, Wallace arengà els seus homes: "Us he portat al ball; ensenyeu-me com balleu". Els anglesos atacaren amb la cavalleria, sense preocupar-se per les piques i llances dels escocesos. La primera onada de genets caigué ferida o morta. Els remataren als supervivents quan un segon atac els sorprengué. La cavalleria escocesa, enlloc d'enfrontar-se amb l'enemic, abandonà el camp de batalla. La infanteria escocesa s'hagué d'agrupar en una densa massa humana per frenar els anglesos. Llavors, els arquers anglesos descarregaren una pluja de fletges contra els escocesos, que patiren una immensa quantitat de baixes. Un tercer atac de les forces angleses polvoritzà els escocesos. Els supervivents fugiren com pogueren.

Eduard I havia demostrat una gran aptitud militar. La major part de la noblesa escocesa canvià novament de bàndol. També Robert Bruce abandonà Wallace. A

canvi de conservar les propietats, jurà fidelitat a Eduard I, passant a lluitar amb els anglesos.

Imatge 8. Una presó medieval, segons una plaça de llanterna màgica conservada en el Museu del Cinema de Girona.

Efectivament, les masmorres i els calabossos solien instal·lar-se en subterranis on ni el sol ni l'aire penetraven mai. Els presos eren lligats amb grills i cadenes a la paret, tant per impedir-los fugir com per fer-los viure amb incomoditat.

Se sap que, per ordre del rei, Wallace va ser tractat a la presó amb una especial severitat.



Però la revolta continuà. Durant set anys William Wallace, gairebé en solitari, continuà la lluita. Acabà víctima d'un traïdor anomenat Menteith qui el lliurà als anglesos a Robroyston, prop de Glasgow, a canvi d'una recompensa. Segons sembla, organitzà un sopar de patriotes, al qual convidà Wallace. A mig àpat, caggirà un pa damunt la taula. Era el senyal per a què els soldats anglesos amagats es llencessin contra l'heroi escocès.

Wallace va ser portat a Westminster-Hall, on el anglesos el processaren i el torturaren. Fou condemnat a mort. L'executaren el 23 d'agost de 1305. Li cobriren el cap amb una gallarda verda a tall de corona grotesca, i el proclamaren "rei dels bandits de les selves escoceses". Després patí el mateix suplici que David, el gal·lès, amb l'afegit de tallar-li els genitals i la variació final de decapitar-lo.

Aquesta horrible mort transformà l'heroi en màrtir. El convertí en el gran mite de la independència escocesa. El record de les seves gestes sobrevisqué en les cançons i les llegendes populars, arribant fins els nostres dies.

## ROBERT BRUCE

L'execució de Wallace tingué un efecte inesperat, totalment contrari al desitjat per Eduard I. La notícia produí una autèntica commoció. Wallace, el regent, era la màxima

autoritat d'Escòcia, l'encarnació de l'estat. Si ell havia acabat així, que podien esperar els altres ? Fins i tot els nobles tenien por, i és que, als ulls d'Eduard I, ningú no estava lliure de culpa. Calia lluitar contra els invasors i triar un rei propi

Imatge 9. Estàtua de Robert Bruce, erigida al camp de batalla de Bannockburn. Com en el cas de Wallace, també es difícil esbrinar quin devia ser el seu veritable aspecte.

Pel què pertoca al caràcter, era molt més violent de com apareix a *Braveheart*. Se sap que, en una discussió amb un altre noble que pretenia el tron escocès, s'acalorà i el cosí a punyalades. Segons una altra versió, el va fer matar per uns criats.

Aquest crim l'enemistà amb la família de la víctima. Després de la desfeta de Dunbar, tres parents del mort intentaren revenjar-se. Bruce tallà la mà d'un, despenyà l'altre per un barranc, i aixafà amb una maça el cap del tercer.



Segons les llegendes escoceses, una casualitat obrí els ulls a Robert Bruce. Lluitant amb els anglesos, matà varis compatriotes. Després, s'assegué a taula amb les mans brutes de sang. Un oficial anglès digué: “ Mireu, mireu aquest escocès que es menja la pròpia sang ! ”. Quan Bruce el sentí entengué que s'havia convertit en un traïdor. Entrant en una capella propera, demanà perdó a Déu i jurà alliberar Escòcia del domini estranger.

La narració és commovedora. No obstant, està comprovat que Bruce, més que per patriotisme, es movia per l'ambició de proclamar-se rei. El coronaren el 29 de març de 1306, però el regnat no podia començar pitjor. Quan Eduard I conegué la notícia, tingué un atac de fúria. Envià un nou exèrcit a Escòcia, manat pel comte de Pembroke. El 19 de juny, a Dumbar, Bruce patí una derrota fenomenal.

El flamant monarca es veié forçat a refugiar-se a les muntanyes, on el perseguiren els anglesos. Amb un reduït grup de fidels portà una existència errant. Fugien diàriament, passant perills de tota mena. Si els capturaven, els esperava l'espantós suplici de Wallace. No cal dir que, només de pensar-hi, els fugitius treien forces de flaqueza.



Imatge 10. Robert Bruce, disfressat, s'amaga en una cabana, la propietària de la qual el maltracta pensant que es tracta d'un pobre rodamon.

La persecució s'allargava. Eduard I, malgrat estar molt malalt, decidí anar en persona a Escòcia per participar-hi. No hi arribà. Morí de tuberculosi el 6 de juliol de 1307, a tres milles de la frontera. Abans de morir ordenà que, un cop mort, bullissin el seu cadàver fins que els ossos i la carn es separessin. Llavors, els ossos serien embolcallats en una pell de brau que es portaria al front de l'exèrcit, amb les altres banderes. Això, creia, donaria als soldats moral de victòria.

Eduard II, el nou monarca, no obeí aquestes disposicions macabres. Enterrà decentment el pare en un sepulcre on es va gravar: "Aquí descansa el qui va ser el terror de la nació escocesa".

Lliure del principal enemic, Bruce va refer-se poc a poc. Mentre Eduard II iniciava un regnat difícil, els escocesos passaren a l'atac. El 1314 la situació resultava tan preocupant que Eduard II es veié obligat a anar personalment a la guerra.

La batalla decisiva tingué lloc a Bannockburn, un paratge voltat de boscos, el 25 de juny de 1314. 100.000 anglesos s'enfrontaven a 30.000 escocesos. Eduard II creia segura la victòria. Ignorava com Bruce, durant anys, havia pensat i repensat quina era la clau dels èxits anglesos. Finalment, l'havia descobert: els arquers. Si els podia neutralitzar, estava segur d'aixafar la formació enemiga.

Imatge 11. Un ballester i un arquer .

Eren armes molts eficaces. Podien traspasar una armadura a 150 metres.

La ballesta, però, tardava un dos minuts en carregar-se, mentre un arquer entrenat podia disparar quatre o cinc fletxes per minut.



Abans de començar el combat els escocesos celebraren missa i reberen la benedicció de l'abat d'Inchaffray. Quan Eduard II, en la distància, veié com els enemics s'agenollaven, exclamà, molt animat: " Ens demanen perdó !!". Un noble aclarí: " Si que demanen perdó, però a Déu, no a nosaltres; aquest homes aconseguiran la victòria o moriran lluitant".

Eduard II ordenà als arquers disparar. Bruce, a diferència de Wallace, tenia cavalleria i l'havia amagat en un bosc proper. Sobtadament, els genets escocesos sortiren de l'amagatall i es llençaren contra els arquers, sense donar-los temps d'apuntar. Els exterminaren sense pietat. Eduard II intentà salvar la situació llençant la cavalleria anglesa, però Bruce també havia previst aquest moviment. Durant la nit, havia preparat un parany: els genets anglesos anaren a raure a un terreny ple de forats i fossars, on caigueren els uns damunt dels altres. Aquí moriren apunyalats per la infanteria escocesa, mentre el pes de les armadures els impedia aixecar-se.

En aquell moment, els criats i escuders del cavallers escocesos entraren en batalla. Quan Eduard II els va veure li entrà un atac de pànic i fugí. En veure com marxava el rei, els anglesos es creieren perduts i retrocediren en desordre. Moriren gairebé tots, víctimes de la fúria dels escocesos. Eduard II arribà amb penes i treballs al poble de Denbar, des d'on tornà a Anglaterra en la barca d'un pescador.

Robert Bruce havia guanyat. Tornaria a vèncer els anglesos el 1328, quan Eduard III intentà revenjar la derrota del seu pare. Malauradament, patia de lepra, malaltia de la qual morí el 7 de juny de 1329. Se'l considerarà un dels millors sobirans de la història d'Escòcia.

Imatge 12. L'arribada al tron de Bruce no significà la fi de les guerres entre Anglaterra i Escòcia.

Es visqué una situació de conflicte permanent que durà segles. Periòdicament els anglesos ocupaven Escòcia, trobant una forta oposició.

La imatge representa un episodi de la darrera revolta: el 1745 Carles Stuart, que pretenia la corona d'una Escòcia independent, desembarcà al país. Fou derrotat i acabà els dies a l'exili, a Roma.

En l'actualitat Escòcia forma part del Regne Unit de la Gran Bretanya i Irlanda, si bé existeix un important partit independentista.

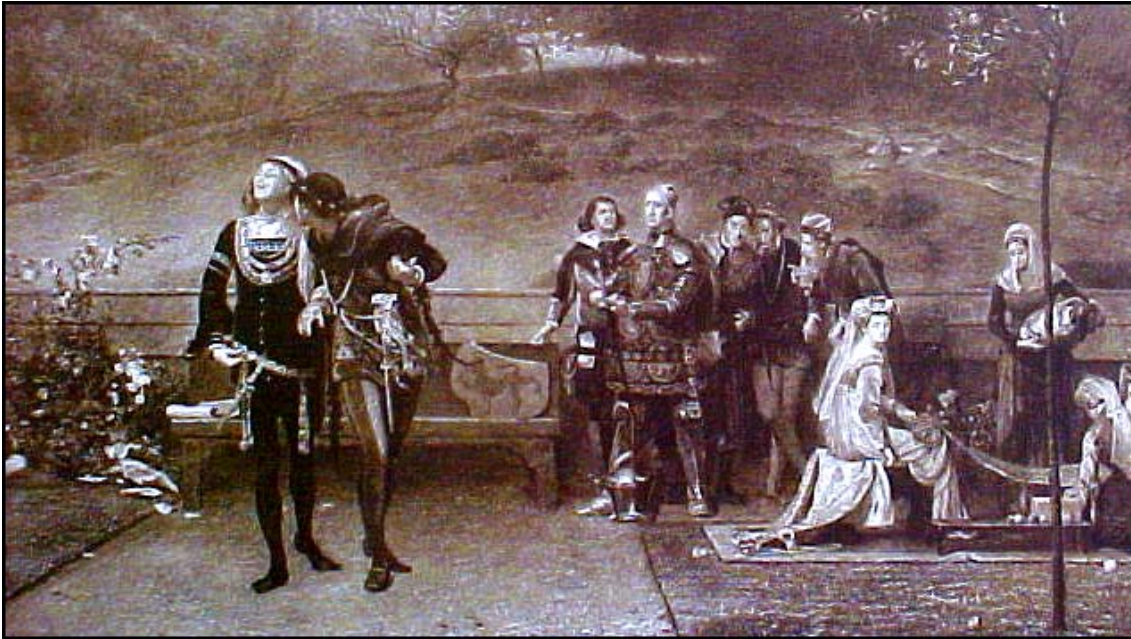


## EDUARD II

Eduard II arribà al tron el 1307, als 23 anys d'edat. Quan encara era príncep de Gal·les havia resultat una preocupació per Eduard I. Tenia poc caràcter, i encara menys ganes de treballar. Els cronistes contemporanis, molt suaument, el qualificaven d'efeminat; en realitat, tenia unes clares tendències homosexuals.

Cal tenir en compte que, a l'Edat Mitjana, l'homosexualitat constituïa un delictes castigat amb la pena de mort a la foguera. Un càstig – tot cal dir-ho – aplicat sobretot a la gent de les classes baixes. Amb els nobles, en canvi, es feia la vista grossa... si es comportaven amb discreció. Però el jove Eduard era de tot menys discret: quan s'enamorà d'un cavaller de la Cort anomenat Pere Gaveston tothom s'assabentà de la relació. Quan la notícia arribà a Eduard I muntà al fill una escena terrible i expulsà Gaveston del país.

Cal dir que la primera acció d'Eduard II un cop rei va ser ordenar a Gaveston tornar amb ell ? I, més a més, li concedí el comtat de Cornualles, el va fer senyor de l'illa de Man i el nomenà Primer Ministre, encomanant-li el govern d'Anglaterra. La barreja de sentiments i política sol resultar desastrosa, i aquí no es produí una excepció. Gaveston no tenia cap aptitud per governar. En canvi, posseïa una habilitat prodigiosa per crear-se enemics, sobretot entre els principals nobles del regne.



Imatge 13. Eduard II rient una gràcia de Gaveston. A la dreta, la reina Isabel i els membres de la Cort contemplen l'escena.

El 25 de gener de 1308 Eduard II es casà amb la princesa Isabel, filla del sobirà francès Felip el Bell. La recent casada tenia fama de ser una de les dones més d'Europa, però ja sabem que Eduard II preferia altres atractius. La parella va ser infeliç. Isabel donà la culpa del fracàs matrimonial a la influència nefasta de Gaveston. Aviat l'odià a mort.

El govern del preferit del rei, carregat de problemes, continuà amb alts i baixos fins que una coalició de nobles es revoltà, amb el recolzament de la reina. Capturaren Gaveston i el decapitaren l'11 de juliol de 1312. Eduard II, quan conegué la notícia, jurà una revenja implacable, però no prengué cap mesura... amb l'excepció de procurar-se un nou amic.

Es tractava d'Hugh Spenser, qui heretà tots els càrrecs de l'antecessor. Però també era una nul·litat governant. Conscient de les pròpies limitacions, Hugh delegà moltes responsabilitats en el seu pare, Thomas Spenser. La decisió sorprèn, donat que el pare mostrà aviat tan poques habilitats polítiques com el fill.

Són mostres de l'actuació dels Spenser: la desfeta de Bannockburn, una guerra desastrosa amb França, una fam terrible que matà milers de persones i la ruïna del tresor reial. En el Parlament, les queixes dels nobles reflectien el malestar general.

La vida familiar dels monarques es degradava. La reina Isabel fugí a França. S'emportà amb ella el fill de la parella, també anomenat Eduard ( la gent, malvadament, es preguntava qui era el pare de la criatura ). En terres franceses, Isabel conegué un cavaller anglès, Roger Mortimer; aviat es convertiren en amants.

Imatge 14. Una execució durant el segle XIV. En aquest cas, el condemnat acaba de perdre el sentit i és sostingut pel botxí i un sacerdot. Els soldats controlen que es mantingui l'ordre.

Les execucions d'aquest temps solien consistir en llargues i terrorífiques sessions de tortura aplicades en públic.

Es considerava que l'aplicació de càstigs molt dolorosos servia d'escarment i prevenia la criminalitat.

Els dies d'execució solien coincidir en festius, per garantir el màxim públic assistent. El condemnat era passejat fins el patíbul. Després podia ser cremat, penjat, esquarterat... La varietat de suplicis sovint només depenia de la imaginació dels jutges.



Eduard II cometé un nou ( i greu ) error. Comportant-se ara com un espòs i pare ofès, exigí al monarca francès que obligués l'adúltera Isabel a tornar. La reina desembarcà a Anglaterra, en efecte, però en companyia de Mortimer i de dos mil guerrers amb els quals atacà l'exèrcit del marit ( 22 de setembre de 1327 ).

Eduard II es trobà abandonat per tothom. Només els Spenser continuaren amb ell. Tots acabaren malament. El primer que caigué presoner dels homes de la reina va ser el pare Spenser. El penjaren de les muralles de Bristol. El fill Spenser i Eduard II intentaren fugir per mar, però una tempesta el obligà a tornar al port, on els capturaren només de posar els peus a terra.

Hugh Spenser va ser condemnat a mort per "lladre, traïdor i bandit". Li posaren al cap una corona d'ortigues i l'executaren com a Wallace; només que, al final, en lloc de decapitar-lo, el varen penjar. Eduard II renuncià al tron a favor del fill, que es convertí en Eduard III. El monarca destronat fou tancat al castell de Berkley, on Isabel ordenà assassinar-lo amb un procediment increïblement sàdic: a través d'una banya tallada l'introduïren per l'anus un ferro al roig que li cremà els intestins.

Isabel i Mortimer governaren durant dos anys. Eduard III, a mesura que creixia, desmentia les murmuracions sobre si era o no d'estirp reial. Tothom admetia que semblava la imatge d'Eduard I, tant per l'aspecte físic com pel caràcter. Donat que no s'entenia gens amb Mortimer, solucionà les diferències a l'estil de l'avi: la nit del 19 al 20 d'octubre de 1329, amb un grup de fidels, capturà la mare i l'amant. Mortimer va ser condemnat a mort: primer el feren arrossegar per un cavall; després, el penjaren.



Isabel conservà la vida. L'empresonaren al castell de Rising, on malvisqué enmig de la foscor els 27 anys de vida que li restaven.

D'aquesta manera, als divuit anys d'edat, Eduard III començava a regnar i es preparava per conduir amb mà de ferro els destins d'Anglaterra.